

3

Na výpravu

Na jaře roku 1942 bylo Benghází docela důležité místo.

Ačkoliv jsme to tam na podzim předchozího roku vyhodili do vzduchu, než jsme město opustili, nepřítel dokázal přístav rychle zase zprovoznit a teď sloužil jako základní zásobovací přístav Afrikakorpsu polního maršála Rommela, který bojoval s 8. armádou u Gazaly, pár set kilometrů na východ. Také nepřátelská letadla z polních letišť Regima, Benina a Berka, situovaných kolem Benghází, poskytovala nepříteli cennou podporu a decimovala naše konvoje plující Středozemním mořem na Maltu.

Bylo nutné nějak to zastavit.

Noc za noci shazovali piloti bombardérů ze základny RAF u našeho tábora na přístav a letiště v Benghází tuny a tuny výbušnin. Peter Warr se jednou dokázal vetřít na palubu Wellingtonu jako zadní střelec a po návratu velice barvitě líčil, jak dolů hučí bomby a nahoru střílí *flak*.

Letecké bombardování bylo ale jen jedním způsobem, jak se s tímto problémem vypořádat, a ne nutně tím nejefektivnějším. SAS už měla za sebou řadu velmi úspěšných útoků na letiště kolem Benghází. Na hlavním velitelství si začali pohrávat s myšlenkou přístav a město přepadnout.

Plán vypadal tak, že nejprve malá skupinka nepozorovaně pronikne do města a tajně prozkoumá přístav. Pokud najde příhodné cíle - především lodě -, zaútočí na ně. A v každém případě prozkoumají terén pro eventuální rozsáhlejší operaci.

David přece řekl, že půjdu na první operaci, jakmile absolvuji výcvik. A tohle byla ona.

Pro operaci tohoto typu bylo nutno počkat na noc, kdy nebude svítit měsíc. Měla nastat ve druhé polovině května. To nám dávalo spoustu času na přípravu.

Především bylo nutné rozhodnout, jak se dostat do Benghází. Seskok padákem tu očividně nepřinášel žádné výhody. Načas jsme zvažovali možnost přistání z moře. Nakonec jsme se ale jako obvykle vrátili k osvědčeným službám LRDG. Odvezou nás na dosah Benghází a pak do města dojdeme pěšky. Vezmeme si výbušniny a nějakou lehkou loď, kterou použijeme v přístavu. Pojedeme v „bitevním stejšnu“.

To byl nový, očesaný stejšn Ford, který pobral šest lidí a nějakou tu výzbroj. Měl dobré pérování a silný motor. Tím, že jsme mu odstranili střechu a dveře, jsme dost získali na rychlosti. Měl lafety na dva kulometry vpředu a dva vzadu. Samotné kulometry bylo možné podle potřeby odstranit a schovat na podlahu, automobil bez nich nevypadal tak nápadně. Pro naši aktuální potřebu jsme vůz natřeli tmavošedou

barvou, aby se podobal německému služebnímu vozidlu, a přidali jsme široký bílý pruh na kapotě, nepřátelské označení pro vzdušné síly.

Otázku lodě nechali na mně. Potřebovali jsme nějakou snadno přenosnou, která by se dala sbalit do malých rozměrů. Napřed jsem totálně zmátl skladového důstojníka vedle na základně RAF, když jsem si tam přišel půjčit několik různých gumových plavidel. Všechna ale měla nešikovný tvar a špatně se ve vodě ovládala. Také byla většinou oranžová nebo citronově žlutá, protože měla být viditelná z co největší dálky, o což jsme nestáli. Navíc se nafukovala z malé válcové nádrže stlačeného vzduchu. Když jsme to zkoušeli, nádrž vydala zvuk srovnatelný s troubami posledního soudu a rozštěkala všechny psy na kilometry kolem.

Poté jsem si vzpomněl na jistou součást armádního vybavení charakterizovanou popisem „Člun, průzkumný (Královští ženisté)“. S pomocí Billa Cumpera jsem si dva obstaral. Byly malé, černé a praktické. Nafukovaly se párem měchů, které při použití funěly. Každý člun unesl dva muže včetně vybavení.

Společnost vybraná pro tuto operaci se skládala ze tří důstojníků, Davida Stirlinga, Gordona Alstona a mne, a tří poddůstojníků, jimiž byli desátník Rose, desátník Cooper a desátník Seekings. Gordon Alston, který se k nám přidal nedávno, Benghází dobře znal. Strávil tam nějaký čas, když město loni Britové okupovali. Měl být naším průvodcem. Tři desátníci byli u SAS od samého začátku a účastnili se většiny Davidových operací.

Pak jsme započali s intenzivním výcvikem plavby. Každou noc po setmění jsme snesli naše černé lodičky k Velkému Hořkému jezeru, nafoukli jsme je a pádlovali jsme kolem, zatímco jeden z nás plnil roli hlídky, a jakmile nás uslyšel nebo uviděl, křikl. Obvykle to netrvalo dlouho. Měchy dělaly hluk, pádla dělala hluk, hladká a zářivá hladina jezera tvořila pozadí, proti kterému jsme byli nepříjemně zřetelní. Utěšovali jsme se ale myšlenkou, že té noci nebude svítit měsíc a hlídky v Benghází nás nebudou čekat.

Také úspěch naší kostýmní zkoušky nám dodal odvahy. Jedné noci jsme se po večeři všichni nacpali do bitevního stejšnu, do zavazadlového prostoru naložili gumové čluny a vyrazili jsme k Suez. Navzdory tomu, že jsme měli na voze nepřátelské rozpoznávací označení a nikdo z nás na sobě neměl řádnou uniformu, nás stráž u vjezdu do doků bez potíží vpustila. Zajeli jsme k vodě, vybalili čluny a začali je nafukovat.

Přišel k nám střelec z nedalekého protivzdušného stanoviště, stál tam a sledoval nás. „Co to tu vyvádíte?“ zajímal se přátelsky. „Do toho ti ku. va nic není,“ odpověděli jsme útočně. „Běž do prdele.“ – „Tak fajn, tak fajn,“ zareagoval ublíženě. „Nemyslel jsem tím nic zlého,“ a smutně odešel. Přemýšleli jsme, jestli bychom se Němce zbavili také tak snadno.

Jakmile byl z dohledu, nasedli jsme: David a desátník Cooper do jednoho člunu,

Seekings a já do druhého. Zbytek skupiny zůstal v autě. Bylo dobře vidět, nabrali jsme kurz a pádlovali směrem ke dvěma tankerům, které jsme předtím viděli z nábreží. Bylo to dál, než jsme předpokládali, v neklidné vodě se špatně pádlovalo a mezi mnoha mihotavými světly velkého přístavu jsme měli obtíže udržovat směr. Nakonec jsme se tam ale přece jen dostali. Když jsme byli se Seekingsem pár metrů od našeho tankeru, vtáhli jsme vesla do člunu a nechali jsme naši lodičku doplout k boku lodě. Drželi jsme se na místě u uvazovacího lana tankeru a připevnili jsme na záď několik „přilipek“, magnetických min. Byly to kovové polokoule, do kterých se vešla asi půltuna výbušniny a měly magnetické zařízení, aby držely na boku lodě. Daly se odpálit tužkovým detonátorem a v trupu obvyklé tloušťky dokázaly udělat pořádnou díru. Tentokrát jsme použili prázdné.

Chvíli jsme čekali a tu a tam k nám skrz osvětlené lodní okénko zaléhaly útržky konverzace posádky. Pak jsme pustili lano a veslovali jsme zpátky. Na molu jsme našli Davida a desátníka Coopera, kteří byli stejně úspěšní. Vyfoukli jsme čluny, sbalili je do auta a bez dalších incidentů odjeli z přístavu a ze Suez. Bylo to až příliš snadné.

Druhý den ráno jsme zavolali na správu přístavu a požádali o vrácení našich „přilipek“. Radost z nás neměli.

Dalších několik dní jsme strávili chystáním výstroje, nácvikem střelby ze samopalu a pistole a dalšími závěrečnými přípravami. Museli jsme odolávat dobře míněné zvědavosti našich přátel, kteří se většinou domysleli, že se něco chystá. Nikdo kromě nás, kdo jsme se operace účastnili, ale náš cíl neznal.

SAS mezitím získala nového rekruta: Randolpha Churchilla, který opustil štábní pozici v Káhiře a přidal se k nám. Randolph měl velmi dobrý čich na to, co se kolem děje, takže mu netrvalo dlouho, než zjistil, že se chystáme do akce. A jakmile na to přišel, chtěl se přidat.

David namítal, že neprošel výcvikem a že je v autě stejně místo jen pro šest mužů. Randolph ale naléhal dál, až nakonec dosáhl kompromisu. Bude se jako pozorovatel účastnit první části operace, a když vyrazíme do Benghází, zůstane s hlídkou LRDG, která nás bude doprovázet. Randolph na to neochotně přistoupil, ale od samého začátku bylo jasné, že nedá pokoj, dokud nebude po jeho.

Konečně nastal stanovený den a vyrazili jsme do Alexandrie, kde jsme měli absolvovat poslední instruktáž agentů výzvědné služby.

Alexandrie vypadala v časně ranním slunečním světle lákavě: nad širokým oblohem modré zátoky se ve slunci třpytily bílé domy. Na ústředí námořní rozvědky v Ras el-Tinu pro nás měli všechno připravené: mapy, letecké fotografie, poslední zprávy rozvědky. Dokonce i velký dřevěný model Benghází s katedrálou, vládními budovami, doky, ulicemi a domy, vše postavené přesně v měřítku. V malé bílé vymalované vnitřní místnosti, kam nesměl nikdo kromě zasvěcených, jsme se usadili,

abychom si vtiskli město do paměti. Na modelu jsme hledali, jak se nejlépe dostat do Benghází a poté do doků.

U jednoho přístavního mola bylo vidět něco jako proužek oblázků. Na modelu to naznačili drobnými tupkami žluté barvy mezi šedým molem a zeleným přístavem. Kdybychom se tam dostali, mohlo by to být dobré místo ke spuštění člunů na vodu. Ale napřed musíme proniknout zábranou z ostnatého drátu a kolem hlídek, které doky střeží.

A to samozřejmě za předpokladu, že se vůbec dostaneme do města. Což bude do velké míry záviset na tom, jaké kontroly nepřítel provádí na hlavních přístupových cestách do Benghází. Nervózně jsme se zeptali, co se dá čekat, pokud se týče kontrolních stanovišť či silničních zátarasů. Prozkoumali nejnovější fotografie a hlášení a odpověděli nám, že pokud pojedeme po silnici z Beniny, mělo by být možné dostat se do města bez kontroly. Bývalo tam stanoviště, ale vypadá to, že ho zrušili. Vydechli jsme úlevou. I kdyby tam měl být jeden muž na noční hlídce nebo strážný, s tím si snadno poradíme.

Před odchodem jsme se ještě dohodli, že nám budou dávat rádiem zprávy, pokud by se objevila nějaká aktuální informace. Také jsme měli dojednáno s RAF, aby té noci, co tam budeme, nechala Benghází na pokoji, ale aby to tam pořádně vybombardovali noc předtím. Doufali jsme, že to pomůže vyvolat zmatek a sníží možnosti odporu mužů z vojenské posádky, na které bychom mohli během naší návštěvy narazit.

Pak jsme se po skvělé snídani naskládali do bojového stejšnu a vyrazili po pobřežní silnici na západ. Když jsme opouštěli předměstí Alexandrie, všiml jsem si značky, kterou tam před válkou umístil Královský egyptský automobilový klub. Optimisticky hlásala: „BENGHÁZÍ 1000 km“.

Přenocovali jsme v Mersa Matrúhu, což je shluk bílých domů a zelených palem krkčících se mezi písečnými dunami na břehu Středozemního moře.

Odsud v roce 1916 vyrážel můj otec nejprve na průzkum a poté i do útoku na oázu Síwa. Senussijští Arabové, jimž pevnost Síwa patřila, tenkrát povstali proti Italům, našim tehdejším spojencům. S pomocí tureckých a německých důstojníků, které tam dopravila ponorka, nám způsobovali velké nepříjemnosti a vázali v Egyptě značné vojenské síly, které tím pádem chyběly jinde. Nasadili jsme proti nim lehké automobilové hlídky, první jednotky využívající motorová vozidla pro dálkové operace v poušti. Za použití Fordů T a kulometů se jim v roce 1917 nakonec podařilo Síwu dobýt.

Po pádu Síwy nám sice senussijští Arabové už nedělali potíže na egyptské straně hranice, nicméně navzdory těm nejbrutálnějším represím po dvacet let kladli za hranicí v Libyi přerušovaný odpor Italům. Jelikož teď Italové s námi válčili, Senussiové se po celé poušti, jak v Egyptě, tak v Libyi, stali našimi spojenci, v Síwě

sídlilo velitelství LRDG a sloužila jako odrazové stanoviště našich výpadů. Hlídky LRDG občas někde daleko v poušti narazily na stopy, které vyjeli v písku jejich předchůdci, lehké automobilové hlídky, nebo našly rezavé plechovky od konzervovaného hovězího na místě, kde tábořili.

Příští den jsme i my vyrazili do Síwy, takže jsme zamířili do vnitrozemí a cestovali pouští jihozápadním směrem po cestě, která byla v těchto místech dobře patrná. Po přenocování pod širým nebem jsme další den ráno dojeli na dohled oázy: nejprve jsme spatřili svah z červeného a žlutého pískovce a pak v údolí obklopeném slanými bahnisky a palmovými háji samotnou Síwu.

Už jako malý kluk jsem vyrůstal na historkách o Síwě. Můj bratranec patřil k tě poměrně malé hrstce Evropanů, kteří oázu před rokem 1914 navštívili, a spolu s mým otcem hrál roli v operacích, jež vedly k jejímu dobytí. Teď nijak nezklamala má očekávání. Pod palmami bublala z velké hloubky jezírka čistá a čerstvá voda. Kolem jednoho byla starodávná kamenná zídka. Pamatoval jsem si otcovo vyprávění, jak to bylo úžasné vrhnout se do takového jezírka po týdnech strávených v poušti. Teď, po čtvrtstoletí, jsem následoval jeho příkladu. Voda byla úžasně osvěžující a tryskala s takovou silou, že to bylo jako koupat se v sodovce.

Uprostřed oázy se tyčilo to, co zbylo z pevnostního města Senussiů zbudovaného z hlíny a vytvarovaného do podoby úlu. V roce 1917 udělaly granáty ve zdech velké díry, skrz které byly vidět sloupy dávného řeckého chrámu Jupitera Ammonského, jehož orákulum bylo za Herodotových časů slavné. Poblíž stály mezi palmovými háji nějaké starší ruiny pocházející z časů starého Egypta. Na tržišti se kolem nás shromáždili přátelští a zvědaví Arabové a několik významných občanů mě zakrátko hostilo čajem a skopovým. Stejně jako ve Střední Asii, podávali i tady jídlo v jedné velké míse, ze které jsme si všichni posloužili prsty. Dřepěli jsme na zemi a podávali si umně vyvedenou dýmku, ze které každý potáhl. Zdravotník LRDG, který mě na této expedici doprovázel, mezitím fascinovaně zkoumal nemoc, jíž trpěl můj bezprostřední soused. „Velmi zajímavé,“ opakoval. „A nepochybně velmi nakažlivé.“

Vojáci LRDG sídlili v moderních budovách, které postavila egyptská vláda, a přijali nás mezi sebe. Jejich jednotka sestávala z několika hlídek složených z dobrovolníků nasbíraných ze všemožných pluků a útvarů. Byla tu hlídka mužů od britské Brigade of Guards, hlídka novozélandských dobrovolníků, rhodesijská a jiné. Na naší misi nás měli doprovázet vojáci z Brigade of Guards a ujal se nás Robin Gurdon, který jim velel.

Lepšího hostitele jsme nemohli dostat. Robin přišel k LRDG po dlouhém pobytu v poušti s plukem Coldstream Guards. Přinejmenším podle našich měřítek už to nebyl zrovna mladík, ale válku absolvoval jako poddůstojník a většinou v boji. Náročné povinnosti, které si vybral, plnil excelentně a tvrdošjné odmítal řadu pozic ve štábu, které mu nabízeli. Na jeho příští akci ho čekala smrt. Velel operaci až do

konce, i poté, co byl smrtelně raněn. Teď nás uvítal ve dvoupokojové hliněné chýši bez dveří a bez oken, kterou obýval. Měl vysokou elegantní postavu a bohatý, pěstěný knír a choval se tak pohostinně, jako bychom byli někde doma na venkově. Ukázal nám, kde si rozložit spací pytle, zařídil, aby nám poskytl čaj a horkou vodu na oholení, a obstaral, aby nás nákladní auto odvezlo vykoupat.

Ve velitelské jídelně jsme našli velícího důstojníka plukovníka Prendergasta a důstojníka rozvědky Billa Shawa. Oba dobře poznali Libyjskou poušť už před válkou, když využívali volna při jejím průzkumu na vlastní pěst ve společnosti plukovníka R. A. Bagnolda. Teď, když už poušť nebyla jen geografickou kuriozitou, ale oblastí prvořadě strategické důležitosti, byly jejich znalosti neocenitelné. Generál Wavell to se svou charakteristickou předvídavostí naštěstí rychle pochopil a v roce 1940 svěřil Bagnoldovi a jeho společníkům úkol založit Long-Range Desert Group.

Čím víc jsem LRDG poznával, tím větší na mne dělali dojem. Nebylo snad nic, co by o poušti nevěděli. Za ty dva roky, co je založili, pokryly jejich hlídky obrovskou rozlohu, kterou dvě válčící armády bojující o úzký proužek pobřeží na severu ponechávaly zcela nedotčenou. Dokonale zvládali navigaci v poušti založenou na používání solárního kompasu a teodolitu. Zvládli vás neomylně dovést k nějakému pahorku či hromádce balvanů někde na stovky kilometrů daleko uprostřed nekonečné rozlohy jednotvárného písku a kamení. Zmapovali a zaznamenali velké oblasti neznámé pouště a dokázali vám naprosto přesně říct, co kde čekat, kam se při troše štěstí dostanete s lehkým nákláďákem a kde potřebujete třítunové auto, kde se skrýt a jak nalézt vzácnou a napůl pískem zavátou studnu, na které může záviset vaše přežití. Znali na dekagram a na litr přesně, kolik jídla, vody a benzínu je zapotřebí, aby se někam dostalo dané množství mužů a vozidel. Připravili si na bezpečných místech zásoby jídla a benzínu, které mohly hlídky v případě nouze využít. Díky tomu se dokázali zdržovat mimo základnu mnohem déle, než by jinak bylo možné. A měli také prvotřídní systém rádiové komunikace umožňující hlídkám udržovat nepřetržitě kontakt s velitelstvím a ihned předávat životně důležité informace, které zjišťovali stovky kilometrů daleko za nepřátelskými liniemi.

Důstojníci i ostatní hodnosti byli všichni dobrovolníci. Bylo to nutné, neboť vydržet celé týdny na poušti s nedostatkem jídla a vody není zábava pro každého. Ale tihle muži si zvolili svůj život záměrně a málokterá jednotka se jim mohla rovnat, pokud šlo o morálku.

Když jsme dokončili přípravu, opustili jsme Síwu. Muži z LRDG nám poskytli arabské pokrývky hlavy, které sami také používali. Nadchly nás. Vypadaly romanticky, a navíc byly nanejvýš praktické. Dobře se nosily a poskytovaly skvělou ochranu před sluncem. A když jste je zrovna neměli na hlavě, daly se použít i jako ručník nebo utěrka či jste si je mohli dát přes obličej a vyspat se bez ohledu na slunce, písek a mouchy.

Zprvu to šlo dobře – po tvrdém a hladkém písku jsme se hnali pětadesátikilometrovou rychlostí. O kus dál jsme narazili na první úsek měkkého písku a museli jsme v poledním slunci strkat a tahat beznadějně zabořená auta. Pouštní písek znamená neustále takové kontrasty, ale pod odborným vedením LRDG jsme si celkem vzato vedli dobře a měli jsme minimální potíže.

Nejprve jsme jeli asi sto třicet kilometrů téměř přímo na sever, směrem na Sallum, až jsme dorazili ke „drátům“. Šlo o metr osmdesát vysoký a devadesát centimetrů široký zátaras z ostnatého drátu vedoucí podél libyjsko-egyptské hranice od pobřeží tři sta kilometrů na jih. Před deseti lety jej vztyčil maršál Graziani za cenu čtvrt milionu liber v naději, že tak bude lépe zvládat permanentně nelояální domorodou populaci provincie, jíž byl guvernérem. Teď už v něm byla spousta děr a jednou z nich jsme se protáhli jako králíci lezoucí do záhonu salátů.

Prvních pár dnů jsme jeli od svítání do soumraku. Svlékli jsme si košile a nechali jsme si jen trenýrky a sandály. Libyjské slunce do nás pralo, ale protože jsme jeli rychle, cítili jsme pořád vánek a nevnímali jsme ten žár. V poledne jsme krátce zastavili na oběd sestávající z konzervovaného lososa nebo sardinek a zavařeného ovoce. Tyto vzácné delikatesy pocházely ze zvláštních potravinových dávek LRDG. Poté, co radista navázal spojení se Sívou a navigátor zkontroloval naši pozici, jsme opět našli do nákladáků a jeli dál až do západu slunce.

Po dvanácti či více hodinách na cestě jsme se už těšili na večerní zastávku. V poušti se noc snese rychle a stejně tak náhle se ochladí vzduch. Zničení potřebujete každý kousek oblečení, který máte. Připravit večeri netrvalo dlouho: ohřáté dušené hovězí, čaj a občas doušek rumu. Vařili jsme na pouštním táboráku, což obnášelo nalít trochu benzínu do plechovky naplněné pískem. Hoří to klidným plamenem a překvapivě dlouho. Když jsme se najedli a doplnili si z nádrže láhve na vodu, abychom byli připraveni na zítřek, seděli jsme zachumlaní v kabátech kolem ohně. Robin měl bílý hebronský kabát z ovčí kožešiny. Někdy jsme poté, co jsme vyslali a přijali každodenní dávku zpráv, využili radiostanici k poněkud frivolejšímu účelu a poslouchali jsme jazz, Tommyho Handleye nebo londýnské zpravodajství v osm hodin. Anebo jsme chytili Lili Marlene, novou německou *chanteuse*,* jak ze stanice Rádio Bělehrad, která byla v nepřátelských rukou, zpívá svou písničku určenou Afrikakorps:

Unter der Laterne,
Vor dem großen Tor...

* Pozn. překl.: S romantickou představou, že zpěvačka Lale Andersenová je totožná s postavou z písně Lili Marleen a zpívá večer co večer v rádiu osobně, zřejmě nebyl Maclean mezi tehdejšími vojáky osamocen.

Ten zastřený, smyslný, nostalgický, sladký hlas působil na každého z nás, když zpíval chytlavou melodii s přehnaně sentimentálním textem. Bělehrad... Evropský kontinent nám připadal hrozně vzdálený. Napadlo mě, jestli jej ještě spatřím a jaké to tam bude, až se tam dostaneme.

Oheň brzo uhasl, našli jsme si měkké místo v písku a rozbalili jsme si spací pytle. S hvězdami nad hlavou a studeným vánkem na tvářích se spalo dobře.

Před svítáním nás budil hluk kuchaře chystajícího snídani. Nebe už začínalo mít světlejší nádech a ze spacího pytle byl vidět plamen pouštního táboráku. Do chvíle, kdy bude nutné vstát, zbývalo krátkých pět minut. Pak kuchař zakřičel: „Pojďte na to“, zařinčel plechovkou, vyhrabali jsme se ze spacího pytle, natáhli si boty, popadli hrníček a ešus a ospale odklopýtali k ohni.

Byla to dobrá snídaně: ovesná kaše, párky, někdy konzervovaná slanina, suchary a horký sladký čaj. Pak jsme si umyli hrnek a ešus v písku, neboť voda byla příliš vzácná na to, aby se s ní plýtvalo na mytí nádobí, sbalili jsme si spacák, pomohli jsme naložit všechno na nákladní auta a jelo se dál. Slunce brzo vystoupilo vysoko na oblohu a postupně jsme si mohli svléci nejprve kabát, pak svetr a nakonec i košili.

Teď, když jsme překonali drátěný zátaras, jsme jeli přibližně severozápadním směrem. Poušť byla někdy rovná, jindy členitá a zvlněná. Někdy písečná, jindy tvrdá a kamenitá. Od odstínů šedi a hnědi po žlutou a červenou byly všechny její barvy vybledlé sluncem a přecházely jedna v druhou. Nikdy jsme nezaznamenali nic podobného oáze, ale v některých místech vyrostl po dešti pomíjivý kousek trávy a podrostu. Párkrát jsme viděli gazely, drobná stvoření o málo větší než králík, jak utíkají před našimi auty. Jednou v noci jsem zabil hada, který mi lezl do spacího pytle. Když nad námi jednoho dne přeletěl Bristol Beaufighter, připadali jsme si s nepřátelským rozpoznávacím označením nepříjemně nápadní.

Zanedlouho jsme dojeli na úroveň Gazaly, kde proti sobě dál na severu u pobřeží stály dvě armády. Vlastně jsme svým způsobem obcházeli křídlo nepřítele. Teď už budeme za nepřátelskými liniemi a musíme být připraveni na potíže.

Poslední část cesty jsme jeli v noci a ve dne stáli. Naše zvyklosti se převrátily. Vyrazili jsme po večeri, a když se rozednívalo, zastavili jsme k bivakování. Snídaně teď byla vítanější než předtím. Po dlouhých a mrazivých nočních jízdách, kdy jsme museli potmě napínat zrak a hledat neviditelné překážky a pasti, jsme zjišťovali, jak vítaným přilepšením může být panák whisky zamíchaný do ovesné kaše. Vznikla tím výživná a povzbuzující směs, kterou mohu směle doporučit jako pokrm k snídani každému, kdo by se pustil do podobného dobrodružství.

Když jsme zastavili, náš první starostí bylo zamaskovat nákladní automobily, aby nebyly zjištělné ze vzduchu. Obvykle jsme si jako místo k zastavení vybrali nějakou prohlubeň, kus skály nebo křoví. Auta jsme nejprve pečlivě rozmístili tak, abychom co nejlépe využili úkryt, který jsme měli k dispozici, a pak jsme se pomocí

maskovacích sítí a kusů podrostu snažili o jejich co nejlepší splynutí s pozadím. Vozy LRDG byly natřené výrazným vzorem kombinujícím růžovofialovou a olivově zelenou barvu, což je v poušti kupodivu činilo téměř neviditelnými. SAS později převzala stejné maskování a několikrát mě při jízdě v autě zastihlo v otevřeném prostoru nízko letící nepřátelské letadlo, aniž si nás pilot všiml.

Když jsme byli hotovi s maskováním, uložili jsme se, abychom se pokusili trochu vyspat. Nebylo ale snadné uniknout před žářem slunce, které se do nás nemilosrdně opíralo, a jak se pohybovalo po obloze, honilo nás z jednoho ubývajícího proužku stínu do druhého. Navíc tu byly mouchy, které se v myriádách objevovaly na místě, kde ještě před hodinou nebylo ani stopy po nějakém životě. Bzučely a lezly nám po obličejí. A když jsme tam tak leželi, tekl z nás pot a nebylo o čem přemýšlet, těžko jsme se vyhýbali myšlenkám na to, jakou máme žízeň. Nakonec ale vyčerpání udělalo své, začali jsme dřímat, a když jsme se probrali, kuchař ohříval dušené hovězí. Blížil se večer a čas vyrazit.

Když jsme jednoho takového dne neklidně pospávali u nákladáků, v půli dopoledne nás přivedl k vědomí křik muže držícího hlídku. Přiběhl k nám se zprávou, že zahlédl na obzoru nějaký pohyb. Předávali jsme si dalekohled a hleděli tam. Dokázali jsme nezřetelně rozpoznat jakýsi automobil, který rychle mizel za obzorem.

Vzhledem k místu, kde jsme se nacházeli, bylo nutné předpokládat, že šlo o nepřátelské vozidlo. A nemohli jsme připustit, aby se nepřátelské vozidlo vrátilo na základnu se zprávou, že nás viděli. David a já jsme popadli samopaly, skočili jsme do bojového stejšnu a vyrazili nejvyšší rychlostí za ním.

Zanedlouho jsme jej doháněli. Z větší blízkosti to vypadalo na britský nákladák, ale jen z toho nebylo možné nic soudit, protože spousta našich automobilů padla do nepřátelských rukou. Když si nás řidič všiml, prudce zrychlil a divoce se hnal pouští, ignoruje naše signály, aby zastavil. Náš ford byl ale rychlejší, brzo jsme ho předjeli a přiměli zastavit.

Nákladák zastavil a vystoupily dvě postavy ve špinavých khaki košilích a šortkách. Zeptali jsme se jich, co jsou zač. „SAS,“ odpověděli rozmrzele se silným cizím přízvukem.

Neznělo nám to důvěryhodně.

Hrdelní angličtinou nám ale začali vysvětlovat, že patří k jihoafrické průzkumné jednotce, SAS, South African Survey Unit, která prozkoumává tuto část pouště. Když jsme jim řekli, že jsou na kilometry daleko za nepřátelskými liniemi, maličko je to překvapilo. Řekli, že se nestarají o nic než o svou práci, a dokud jsme je nezačali honit, nenapadlo je, že by něco mohlo být v nepořádku. Poradili jsme jim, ať jsou napříště opatrnější, a nechali jsme je být. Odjeli tak rychle, jak to jen šlo.

Říkali jsme si potom, že jsme si je možná měli prověřit pečlivěji.

Mezi námi a cílem naší cesty teď ležel Trigh-el-Abd, stará trasa karavan spojující

pobřeží s vnitrozemím, která se táhla z Adžedábíji na severovýchod k moři. Byl to bezpočet vyšlapaných cest vedoucích širokým územím a po celé délce posetých vybělenými kostmi nejen velbloudů, ale bezpochyby i lidí, kteří v průběhu staletí padli cestou a nechali je tam smrti napospas.

Bezprostředněji nás ale zajímal fakt, že ta trasa byla posetá i „termoskovými bombami“. Tato praktická malá zařízení velikosti a tvaru termoláhve šířil nepřítel v oblastech, kde předpokládal průjezd našich hlídek. Bomby byly napůl zaváté pískem a člověk je snadno přehlédl. Při výbuchu způsobily vozidlu, které nad nimi přejíždělo, značné škody. Proto jsme si načasovali odjezd z předchozího místa tak, abychom tento úsek naší cesty absolvovali za denního světla. Měli jsme oči na stopkách a dostali jsme se na druhou stranu nezranění.

Po překročení Trigh-el-Abdu jsme objeli kolem východního okraje vesnice Masus, kde byla nepřátelská posádka, a zamířili jsme severozápadním směrem k pobřeží. Stále častěji jsme teď naráželi na skupinky vypálených tanků a nákladních aut, některá nesla nepřátelské označení, jiná britské. V některých byly stále ještě znetvořené mrtvoly posádky. Šlo o připomínky tvrdých bojů minulé zimy. Někdy se také před námi v měsíčním svitu zjevil jako duch vrak stíhacího nebo bombardovacího letadla, ležící na místě, kde hluboko v poušti havaroval.

Pak se před námi jednoho rána po celonoční jízdě otevřela v prvním světle zcela nová krajina. Místo Libyjské pouště to tam vypadalo jako na Skotské vysočině. Jeli jsme přes hnědozelené kopce a slatiny hustě pokryté podrostem, tu a tam stál zakrslý strom. Jarní květiny už odkvetly, ale vítr byl plný vůně divokého tymiánu. Projeli jsme kolem muslimské svatyně s rozedranými prapory, podobné, jaké jsem viděl ve Střední Asii. Minuli jsme hromadu kamení označující studnu. Půda kolem byla udupaná ovce, kozami a osly.

Dorazili jsme do Džebel Achdaru - Zelené hory. Je to hornatá krajina ležící jižně od pobřežní roviny. Tohle místo jsme měli v plánu využít jako dočasnou základnu. Do Bengeházi to odsud bylo pár hodin jízdy.

V Džebel Achdaru bylo ve srovnání s pouští dost vody a byl tak úrodný, že se tu užívala hejna a stáda beduinů, kteří zde žili. Byli to většinou nomádi a podobně jako obyvatelé Síwy patřili k sektě Senussiů. Jejich hluboká nenávisť vůči Italům z nich činila loajální spojence všech, kdo proti Italům bojovali, tedy i nás. V jistém ohledu jsme se tedy nacházeli na území spojenců. Byla tu také voda a na pouštní poměry se tu dalo relativně dobře skrýt. Když pomíneme občasně trestné výpravy pátracích čet, držel se nepřítel mimo tuto oblast.

Na severu a východě přechází Džebel Achdar náhle v příkrý sráz, u jehož úpatí se rozkládá pobřežní rovina. Proplétali jsme se s auty terénem po kozích stezkách a vyschlých korytech potoků, až jsme dospěli k místu poblíž vrcholu srázu. Přes rovinu byly odtamtud vidět třicet kilometrů vzdálené bílé zdi Bengeházi a za nimi

se ve slunečním světle třpytilo modré Středozemní moře. Zamaskovali jsme naše nákladní auta s využitím spousty přirozené ochrany a utábořili jsme se opodál, na písečném dnu vyschlého vodního toku čili *vádí*, kterých je v Džebel Achdaru plno.

Nezůstali jsme tam sami dlouho. Cestou jsme sice neviděli žádné Arabů, ale oni viděli nás a teď se jich několik vypravilo nás navštívit. Dali jsme jim šálky čaje a oni nám vajíčka. Pak jsme jim ukázali fotografii Saída Idrise as-Senussiho, hlavy jejich sekty a vnuka jejího zakladatele, který tou dobou žil pod britskou ochranou v Egyptě. S úctou se jí opatrně dotýkali, prohlíželi si ji a křenili se na nás.

Bylo 20. května. Jednadvacátého jsme se měli vypravit do Benghází. Zbývalo nám ještě čtyřicet hodin. Když jsme té noci leželi ve spacích pytlicích, měli jsme na dohled záblesky bomb vybuchujících ve městě. RAF odváděla svou práci. Vlhký vánek od moře byl po suchém pouštním vzduchu příjemný a rychle jsme usnuli.

Ráno jsme provedli poslední přípravy. Vyčistili jsme zbraně, spočítali a rozdělili munici. Vytáhli jsme gumové čluny, nafoukli je, vyfoukli a zase sbalili.

Naši přátelé beduíni se vrátili a pozorovali nás. Tentokrát je doprovázel Arab, kterého jsme předtím neviděli. Vypadal kultivovaněji, nosil klobouk a úhledně srolovaný deštník. Nově příchozí, kterého jsme překřtili na Šviháka, uměl plynne italsky a projevoval více zájmu o naše záležitosti, než nám bylo milo. Dostali jsme hlášení, že jsou v Džebel Achdaru italské agenty, kteří pátrají po britských hlídkách a hlásí jejich pohyby. Není to jeden z nich? Docela to tak vypadalo. Debatovali jsme, jestli ho nevzít do ochranné vazby, ale když jsme se rozhlédli, byl pryč.

Mezitím Cooper, Seekings a Rose někde stranou ve *vádí* připravovali výbušniny: rozbalovali nálože a „přlipky“ a vkládali do nich tužkové detonátory a rozbušky. Náhle se rozlehla prudká rána a zaklení. Přispěchali jsme zjistit, co se stalo. Desátník Seekingsovi vybuchla rozbuška v ruce. Zranění nebylo vážné, ale nemohl používat ruku a bylo jasné, že s námi nemůže. Chyběl nám jeden muž.

Všechno zlé... Ještě ani pořádně neodeznělo prásknutí rozbušky, když se objevil rozjásaný Randolph. To, že je vyloučen z výpravy, mu pořád vadilo, ale teď se všechno zdálo být jasné. Hned si začal olejovat samopal a leštit pistolí v přípravách na noční akci.

David usoudil, že taková horlivost zasluhuje odměnu. Poddůstojník, který s námi jel jako náhradník pro případ nutnosti, se ke své velké nelibosti dozvěděl, že ho nebudeme potřebovat, a místo desátníka Seekingse zaujal Randolph.

Pozdě odpoledne jsme vyrazili. Jely s námi dva nákladáky LRDG. Když jsme dorazili ke srázu, stmívalo se. Pustili jsme se bitevním stejším korytem jednoho menšího *vádí* a opatrně jsme překonávali náročný terén a balvany, až jsme se dostali dolů do roviny. Tu a tam jsme mýjeli skupinky Arabů pracujících na polích. Mávali nám a házeli jsme jim cigarety. Jízda byla obtížná a teprve v deset hodin jsme dorazili

na hlavní cestu z Barce* do Benghází, kde nás měla nákladní auta LRDG opustit. Urazit třiadvacet kilometrů nám trvalo pět hodin.

V rovině za námi se mihotaly v temnotě táboráky Arabů. Také jsme rozdělali oheň a dali vařit vodu. Byla zima a horký silný sladký čaj nám udělal dobře. Pak jsme se rozloučili s vojáky LRDG, řekli jsme jim, ať nás ráno čekají na snídani, rozsvítili jsme světlomety a vyjeli. David a já jsme seděli vpředu a Gordon Alston mezi námi, Randolph a dva desátníci byli vzadu. David řídil.

Jakmile jsme vyjeli z pouště a octli se na hladké asfaltové silnici, hned jsme zaregistrovali, že auto vydává nějaký divný zvuk. Nebylo to jen tak nějaké vrzání, ale pronikavé skřípání, které mělo dva tóny. Tyče řízení cestou schytaly řadu nárazů, což je zjevně poškodilo. Kola teď nebyla souosá a tohle byl výsledek.

Natáhli jsme se na záda na silnici a snažili jsme se to spravit. Marně. Když jsme nasedli a vyjeli, to skřípání bylo ještě horší. Ani kdybychom jeli s hasičským autem a zvonili na zvonec, nemohli bychom být hlučnější. Bylo to mrzuté, leč prozatím jsme s tím nemohli nic dělat. Naštěstí se nezdálo, že by to ovlivňovalo rychlost jízdy.

Zanedlouho jsme projeli kolem vysokého drátěného plotu letiště Regima. Už jsme byli blízko Benghází. Jeli jsme rychle a zbývalo nám pět deset minut cesty. Doufal jsem, že výzvědná služba měla pravdu, když usoudili, že tu není žádný zátaras. V otevřeném autě byla zima. Strčil jsem ruku do kapsy kabátu a zjistil jsem, že se tam skrývá zapomenutá tabulka mléčné čokolády. Rozbalil jsem ji a snědl. Byla dobrá.

Pak jsme najednou zatočili a spatřil jsem něco, co mě přimělo vsedě se narovnat a soustředit se. Sto metrů daleko svítilo přímo před námi uprostřed silnice červené světlo.

* Pozn. překl.: Dnešní Mardž.

Krátký víkend

David dupl na brzdu, kola se smýkla a zastavili jsme. Přes cestu bylo tlusté dřevěné břevno a uprostřed visela červená lucerna. Na mé straně silnice stál na hlídce voják a mířil na mne samopalem. Byl to Ital. Sehnul jsem se a popadl těžký klíč ležící na podlaze vozu. Pak jsem vojákově pokynul, ať přijde blíž. Ve volné ruce jsem mával nějakými papíry, jako kdybych mu je chtěl ukázat. Jestli přijde dost blízko, praštím ho po hlavě a jedeme dál.

Nehýbal se a dál na mne mířil samopalem. Pak jsem si všiml, že za ním ve tmě je pár dalších Italů se samopaly a něco, co vypadalo jako strážnice či kulometné stanoviště. Pokud je nedokážeme oblafnout a projet, budeme se muset prostrítlet, což je to poslední, oč bychom v této fázi expedice stáli.

Po chvíli mlčení se muž na hlídce zeptal, co jsme zač. „Štábní důstojníci,“ řekl jsem mu a rezolutně dodal: „Spěcháme.“ Tři roky jsem nepromluvil slovo italsky a nezbývalo mi než zbožně doufat, že můj přízvuk zní přesvědčivě. A že si potmě nevšimnou, že máme všichni na sobě britské uniformy.

Hned nezareagoval. Vypadalo to, že jsme u něj vzbudili podezření. Za sebou v autě jsem uslyšel cvaknutí odjišťovaného samopalu. Někdo se rozhodl, že nechce riskovat.

Pak, právě když jsem si říkal, že budou potíže, voják ukázal na naše světlomety. „Měli byste si to zatemnit,“ řekl, nedbale zasalutoval, zvedl závoru a ustoupil stranou, abychom mohli projet. Za hlučného skřípání jsme vyjeli směrem do Benghází.

Brzy jsme byli na předměstí.

Proti nám jsme viděli světlomety jiného automobilu. Minul nás. Když jsme se ohlédli, viděli jsme, že zastavil a pustil se za námi. To vypadalo podezřele. David zpomalil, aby jej nechal přejet. To auto také zpomalilo. Zrychlil a auto zrychlilo. Zcela zastavil a to auto také. Pak se rozhodl jej setřást. Šlápl na plyn a za strašlivého skřípání jsme se řítili do Benghází rychlostí dobrých sto dvaceti kilometrů za hodinu s tím autem v patách.

Jakmile jsme byli ve městě, na prvním rohu jsme odbočili, vypnuli jsme světlomety, zastavili a poslouchali. To auto projelo kolem a řítilo se dál do tmy. Náš bezprostřední problém byl pro tu chvíli vyřešen.

Ale neužili jsme si klid dlouho. Jak jsme tak seděli a poslouchali, do nebe vystřelila raketa, pak další a ještě další. A v tu chvíli začaly v Benghází kvílet všechny sirény. S RAF jsme si před odjezdem dohodli, že dnes v noci nechají Benghází na pokoji, takže to nemohlo být varování před náletem. Vypadalo to, že ten poplach

probíhá na naši počest. Vzpomněli jsme si na ty dva týpky z „SAS“ i na Šviháka v plstěném klobouku, na podezřele laxní chování hlídky na silnici a konečně i na to auto, které nás pronásledovalo. Všechno to vedlo k jedinému nepřijemnému závěru: že o nás vědí.

Bojový stejn se svým typickým skřípáním pro nás teď, když začal poplach, už nepředstavoval žádnou výhodu. Rozhodli jsme se neprodleně se ho zbavit a pokusit se uprchnout pěšky. Nastavili jsme detonátor na spuštění po půlhodině, umístili jej mezi výbušniny v zavazadlovém prostoru a vyrazili jsme husím pochodem do tmy.

Nacházeli jsme se v arabské čtvrti, která nálety RAF velmi utrpěla. Polovina domů byla v rozvalinách. Hledali jsme průchod sutí skrz jednu rozbombardovanou budovu po druhé a zanedlouho jsme byli několik bloků daleko od místa, kde jsme zanechali auto odsouzené k explozi. Občas jsme se zastavili a poslouchali. Slyšeli jsme v sousedních ulicích chodit lidi, ale zdálo se, že nás nikdo nepronásleduje.

Pak jsme prolezli dírou ve zdi a zčistajasna jsme stáli v úzké postranní uličce tvářící v tvář italskému karabiniérovi.

Nebylo jak se mu vyhnout a zdálo se lepší chopit se iniciativy a oslovit ho dřív, než osloví on nás. Rakety a sirény poskytovaly vhodný námět ke konverzaci. „Co je to za kravál?“ zeptal jsem se ho. „Ále, to je zase nějaký zatracený anglický nálet,“ odpověděl ponuře. „A není možné,“ naléhal jsem nervózně, „že jsou ve městě nepřátelské pozemní jednotky a že je ten poplach kvůli nim?“ Muž to navzdory své sklíčené náladě přijal jako dobrý vtip a zasmál se. „Ne,“ odpověděl, „takových věcí se bát nemusíte. Britové jsou až bůhvívde u egyptské hranice.“

Poděkoval jsem mu za to, že mne uklidnil, a popřál jsem mu dobrou noc. Ačkoliv jsme stáli pod pouliční lampou, zřejmě si nevšiml, že mám na sobě britskou uniformu.

Toto setkání stavělo celou situaci do nového světla. Vypadalo to, že jsme byli nepřiměřeně pesimističtí. Pořád ještě to stálo za pokus dostat se do přístavu. A možná si ušetříme dlouhou cestu pěšky zpátky do Džebel Achdaru.

Chvátali jsme zpět k vozu. Podle našich hodiněk uplynulo od chvíle nastavení tužkového detonátoru asi pětadvacet minut. Pokud je detonátor přesný, měli bychom mít ještě pět minut času, než spustí a auto vyletí do vzduchu. Pokud je přesný. Nervózně jsme jej vydolovali ze zavazadlového prostoru auta a hodili jej přes nejbližší zeď. O pár minut později s ostrou ranou vybuchl. Stihli jsme to na poslední chvíli.

Teď jsme se potřebovali dostat do přístavu, který byl asi kilometr a půl daleko. Kvůli tomu skřípání by nebylo rozumné zkoušet to autem. Nechali jsme Randolpha a desátníka Rosea, ať vůz někam ukryjí. David, desátník Cooper a já jsme vedeni Alstonem zamířili k přístavu. Byli jsme vyzbrojeni samopaly a nesli jsme si jeden člun a batoh výbušnin. Brzo jsme vyšli z temných uliček arabské čtvrti a octli se v evropské části města. Kolem nás se tyčily vysoké bílé budovy a naše kroky se

hlučně rozléhaly v širokých dlážděných ulicích. A právě když jsme se blížili k plotu z ostnatého drátu kolem přístavu, spatřil jsem stráž.

Se vším tím nákladem vypadala naše skupinka podezřele. Opět jsem si řekl, že místo toho, abychom se pokoušeli proklouznout bez povšimnutí, bude lepší uklidnit jeho podezření tím, že ho oslovím. Rychle jsem něco vymyslel. „Měli jsme auto-nehodu,“ řekl jsem mu. „Taháme se se všemi zavazadly. Neporadil byste nám cestu k nějakému hotelu, kde by se dalo přespat?“

Strážný mě zdvořile vyslechl. Pak řekl, že všechny hotely jsou bohužel kvůli tomu prokletému anglickému bombardování mimo provoz, ale když se budeme snažit, snad se nám povede najít nějaké místo na noc. Očividně s námi soucítit a neshledal nic podezřelého ani na mém italském přízvuku, ani na našich uniformách. Nepozorný chlap. Popřáli jsme mu dobrou noc a plahočili jsme se dál.

Jakmile jsme mu byli z dohledu, začali jsme vyhlížet místo, kde by se dalo dostat přes ostnatý drát. Nakonec jsme takové našli a protáhli jsme dírou člun a výbušniny. Příkrčení mezi jeřáby a vagony jsme se přiblížili k vodě. Když jsem se rozhlížel po nezřetelných obrysech přístavních hrází a budov, uvědomil jsem si s chvilkovým pocitem uspokojení, že jsme přesně na tom proužku oblázků, který jsme si v Alexandrii na dřevěném modelu města zvolili jako příhodné místo k odplutí. Takže zatím by to šlo.

David byl obdařen schopností pohybovat se potmě tiše a neviditelně. Vydal se teď s Alstonem na obhlídku přístavu a já s Cooperem jsme zatím měli nafouknout člun. Skrčení pod nízkým náspem jsme vybalili batoh a pustili se do práce s měchy. Měsíc nesvítíl, ale hvězdy zářily velmi jasně. Klidná a lesklá mořská hladina v přístavu vypadala jako z rtuti a černé trupy lodí se zdály být, jen co by kamenem dohodil. Jestli se k nim dokážeme nepozorovaně dostat, budou to dobré cíle. Alespoň nebudeme muset pádlovat daleko, i když bych si býval přál nějaké vhodnější pozadí než tuhle klidnou hladinu. Pilně jsme se činili s měchy, které vrzaly víc, než nám bylo vhod, a nevypadalo to, že by měly na tvar člunu nějaký podstatný vliv. Uplynulo několik minut a člun byl pořád placatý jako lívanec. Zkontrolovali jsme spoj a pokračovali v pumpování.

Vtom na nás najednou z jedné lodě někdo zavolal. Byl to voják na hlídce. „Chi va là?“ chtěl vědět. „Militari!“ zakřičel jsem v odpověď. Chvilí bylo ticho a dali jsme se opět do pumpování. Ale voják byl stále ještě podezřívavý. „Co to tam provádíte?“ zajímal se. „Do toho ti nic není,“ odpověděl jsem s pouze předstíranou sebejistotou. Pak už bylo ticho.

Člun byl pořád placatý. Existovalo jen jediné vysvětlení. Od chvíle, kdy jsme jej ve *vádí* zkontrolovali, jsme jej někde píchli. Nezbyvalo než zajít pro jiný. Ještě štěstí, že jsme měli dva. Ukryli jsme první člun, jak se jen dalo, do tmy pod násep, přešli doky, nepozorovaně proklouzli dírou v ostnatém drátu a šli tichými ulicemi pěšky

zpátky k místu, kde jsme opustili auto. Tam jsme našli Randolpha a Rosea v dobrém rozmaru, jak se zcela nenuceně snaží protlačit auto dírou ve zdi rozbombardovaného domu. Občasní kolemjdoucí, povětšinou Arabové, na ně civěli s nezastrženým zájmem a obdivem.

Popřáli jsme jim hodně štěstí, vytáhli jsme z vozu druhý člun a pustili se zpátky k přístavu. Opět jsme se bezpečně dostali skrz plot a k vodě, ale jen abychom zjistili, že druhý člun je stejně nenafouknutelný jako ten první. Bylo to srdcervoucí. A po Davidovi pořád ani vidu ani slechu. Rozhodli jsme se po něm podívat.

Když jsme dospěli k díře v ostnatém drátu, k našemu znechucení jsme zjistili, že na druhé straně někdo stojí. Zrovna jsem přemýšlel, co mu italsky říct, když mne ta neznámá postava oslovila anglicky. Byl to David, který se předtím zašel podívat k vodě, a když nás nenašel, znepokojilo ho to stejně, jako když jsme my nenašli jeho.

Následovala spěšná bojová porada. Všechno tohle plahočení sem a tam zabralo čas a podle hodinek nám už zbývala jen půlhodina tmy. Obloha už světlala. Debatovali jsme, jestli nemáme rozmístit nálože nahodile do vagonů, kterých bylo plné přístaviště, ale pak jsme si řekli, že to nejsou dost důležité cíle na to, abychom kvůli nim prozradili svou přítomnost v přístavu a tím ohrozili úspěch případného většího přepadu. Kdybychom je vyhodili do vzduchu, způsobíme poplach. Asi bychom ve zmatku dokázali utéct, ale příště bychom měli mnohem menší naději, že přepadneme přístav nepozorovaně. Tuto naši expedici je tedy nutné chápat jako průzkumnou. Bylo to pro nás těžké rozhodnutí, když už jsme se dostali takhle daleko.

Pokud jsme neměli vzbudit podezření, bylo nezbytně nutné odnést všechno, co by prozradilo, že v přístavu byli vetřelci. Což znamenalo vrátit se k vodě pro čluny. Už jsme tam byli tolikrát, že nás ta nervy drásající trasa poněkud unavovala. Když jsem tentokrát prolézal dírou v plotě, najednou jsem zjistil, že hledím do uhlově černé tváře s vyvalenýma bílýma kulatýma očima a sadou oslnivě bílých zubů. Vypadalo to jako obličej černošského zpěváka. Byl to *askari*, domorodý voják z italského Somálska. Jeho pohled se mi vůbec nelíbil. Stál nade mnou, hrozivě vrčel a mířil mi bajonetem na solar. Cítil jsem se být v nesporné nevýhodě. David a desátník Cooper to sledovali s evidentním zájmem. Vypadalo to jako větší problém než všechny, které nás dosud potkaly.

Vloudil jsem do svého hlasu tolik podráždění, co jsem byl schopen, a zeptal jsem se toho impozantního mouřenína, co chce. Odpověděl jen: „Non parlare italiano,“ a dál mě popichoval bajonetem.

Tím mi poskytl příležitost. Odjakživa jsem věděl, že při jednání s cizinci, jejichž jazyk neovládáte, je nejlepší křičet. Zařídil jsem se teď podle toho. „Non parlare italiano?“ zakřičel jsem a vybičoval svou zuřivost. „Non parlare italiano!! A to jste desátník!!“ A ukázal jsem prstem na proužek na jeho rukávu.

To s ním očividně otrásl. Sklonil bajonet a rozpačitě na mě hleděl. Znovu jsem

nabyl sebejistoty. Pokračoval jsem v řevu a gestikulaci a snažil se co nejlépe zpodobnit rozzlobeného italského důstojníka.

To bylo na toho černochoa příliš. S výrazem zraněné důstojnosti se otočil, pomalu odešel a my se mohli pustit k vodě. Nacpali jsme čluny a nálože do batohů a naše unavená a skleslá skupinka se vydala na zpáteční cestu.

A v tomto stadiu jsem se ohlédl a zaregistroval jsem, že je nás víc, než by mělo být. Odněkud se vynořili dva vojáci na hlídce s puškami a nasazenými bajonety a připojili se k nám.

To byl nanejvýš nevíтанý přírůstek do party. Očividně nebyla naděje, že bychom je v přístavní oblasti setřásli, a s takovým doprovodem by mohlo být osudnou chybou pokusit se využít díry v plotě. A jestli si to s nimi zkusíme vyřídít střelnými zbraněmi, všichni se na nás sesypou. Zbývala poslední naděje, zkusit to vyřešit drzým čelem.

Nasadil jsem tak nabubřelý výraz, jak jen mé desetidenní strniště a ošuntělý zevnějšek dovolovaly, a s Davidem, desátníkem Cooperem a dvěma italskými strážnými v patách jsem si to namířil k hlavní bráně. U brány držel hlídku muž stojící před stanem. Šel jsem přímo k němu a řekl jsem mu, že chci mluvit s velitelem stráže. K mé úlevě poslušně zmizel ve stanu a za pár minut se vrátil následován ospalým četařem, který si chvatně natahoval kalhoty. Podruhé té noci jsem se představil jako štábní důstojník, čímž jsem si vysloužil nedbalé zasalutování. Pak jsem mu připomněl, že je odpovědný za bezpečnost této části přístavu. Rozpačitě to připustil. Jak to, tázal jsem se ho, že jsem se s ostatními mohl skoro celou noc volně potloukat po celé oblasti, aniž by mne někdo rádně zastavil a chtěl vidět mé dokumenty? Postupně jsem se rozehrával a dodal jsem, že se provinil hrubým zanedbáním povinností. Vždyť ani nemůže vědět, jestli nejsme třeba britští sabotéři s nákladem výbušnin! (Nervózně se tomu zahihňal, očividně soudě, že to poněkud přeháním.) No, pokračoval jsem, protentokrát to nechám být, ale ať si kouká dát pozor, abych ho příště zase nenačapal spát. Ještě jsem střelil zamračeným pohledem po strážném, který sebou škubl, a poznamenal k veliteli stráže, ať si dohlédne na ústrojný kázeň svých podřízených.

Pak jsem se vydal rychlým krokem skrz bránu, David a desátník Cooper za mnou. Ne už ti dva Italové, kteří se vytratilí do tmy, jakmile viděli, že budou potíže. Má slova nezůstala bez odezvy. Když jsme měli strážného, pokusil se o „k počtě zbraň“ s takovou vehemencí, že málem upadl na záda.

Než jsme se vrátili k autu, už se téměř rozednilo. Ulevilo se nám při zjištění, že jej Randolph a desátník Rose schovali v přízemí částečně zdemolovaného domu. Spěšně jsme vůz jakž takž zamaskovali prkny a hadry a všim, co se dalo najít. Pak jsme se začali ohlížet, kam se schováme my. Nebylo řeči o tom, že bychom se za denního světla dostali zpátky do Džebel Achdaru, a jedinou alternativou bylo zakotvit přímo v Benghází.

Při dalším zkoumání jsme zjistili, že horní podlaží domu, kde jsme skryli auto, je prázdné. Našli jsme tam dva pokoje, do kterých vedlo ze dvora vnější schodiště. Okenice byly zavřené a celé to místo nás uklidňovalo svou zanedbaností. Zašli jsme dovnitř a zavřeli za sebou dveře.

Mohlo být podstatně hůř. V autě jsme měli pár konzerv s hovězím a někdo se vytasil s láhví rumu. Naše obydlí nebylo nijak přepychové, ale přinejmenším tu bylo dost podlahové plochy na to, abychom si lehli a vyspali se.

Když jsme se ukládali, uslyšeli jsme burácení. Vyhledli jsme z okna a spatřili jsme časně ranní nebe poseté skupinami německých a italských bombardérů přelétajících těsně nad střechami domů. Triumfálně se kolébaly na znamení vítězství. Asi se právě vracely z fronty nebo z náletu na Alexandrii.

Město kolem nás se postupně probouzelo. Spousta Arabů strávilo noc v palmových hájích za městem, aby se vyhnuli bombardování, a nemohli jsme tušit, jestli k nám najednou někdo nevráží. Dírou ve zdi jsme sledovali, jak stará scvrklá Arabka vaří na sousedním dvoře snídani. Skrz zavřené okenice jsme viděli, jak se na druhé straně ulice probírá ke každodenní práci německé oblastní velitelství, jak přijíždějí a odjíždějí kurýři na motocyklech a jak přicházejí a odcházejí zaměstnaně se tvářící důstojníci. O kus dál v ulici otvíral arabský obchod. Z místa, kde jsme byli, jsme slyšeli německé, italské a arabské hovory chodců.

Začalo být horko. Najedli jsme se a střídali jsme se na hlídkách, zatímco ostatní spali. Pořád jsme měli nepříjemný pocit, že naše přítomnost ve městě třeba nějak vyšla najevo a že už nás možná hledají pátrací čety.

Hodiny plynuly. Pak jsme náhle v polospánku uslyšeli zvuk, který jsme celý den napůl očekávali: těžké kroky na schodišti.

Randolph, který právě držel hlídku, byl venku jako první. Uslyšeli jsme výkřik a rychlý dusot. Se samopaly jsme se vrhli ke dveřím, abychom spatřili vyděšeného italského námořníka mizet v ulici, zatímco Randolph s naježenými vousy stál majestátně na vrcholu schodiště.

Poslal na nás někdo toho vetřelce jako špeha, nebo se prostě jen vypravil rabovat? Všiml si, že máme britské uniformy? A jestli ano, bude s tím něco dělat? Netušili jsme. Následujících pár hodin jsme seděli s připravenými granáty a samopaly, abychom jakékoliv návštěvníky náležitě přijali. Ale nikdo se nedostavil.

Jakmile se setmělo, opustili jsme náš dočasný domov a vydali se na obhlídku Benghází, kolem katedrály a po nábřeží. Dívali jsme se po všem, co by mohlo být zajímavé pro naši příští návštěvu. Byli jsme totiž rozhodnuti vrátit se za - doufejme - příznivějších podmínek. Šli jsme zavěšeni do sebe prostředkem ulice, pískali jsme si a dělali jsme všechno pro to, abychom působili dojmem lidí, kteří mají veškeré právo tam být. Nikdo si nás ani trochu nevšímal. V takových situacích záleží hlavně na tom, jak se člověk chová. Pokud umíte působit přirozeně a nedat nijak

najevo, že máte něco za lubem, je to lepší než hromada složitých převleků a padělaných dokumentů.

Naším nejzajímavějším objevem bylo několik torpédových člunů kotvicích u nábreží proti velké hranaté budově, která podle světel ve všech oknech a hlídek u vchodu vypadala na nějaké velitelství. Ty torpédovky byly natolik zajímavé, že jsem se rozhodl, že stojí za pokus vyhodit je do vzduchu, až budeme město opouštět. Vrátili jsme se tedy do našeho dočasného útočiště, vyprostili bojový stejn a zajeli tam autem s náložemi.

Štěstí nám ale přestalo přát. Když jsme se zastavili naproti místu, kde kotvily ty lodě, zjistili jsme, že tam během naší nepřítomnosti postavili hlídku. Voják si nás podezíravě měřil. Vystoupil jsem z vozu a zatímco se desátník Rose snažil dostat dost blízko, aby mohl propašovat nálož na jednu z lodí, zapředl jsem s vojákem rozhovor.

Nedařilo se. Vojáka zajímalo mnohem víc to, co dělá desátník Rose, než to, co jsem mu vykládal, a dva další vojáci na stráži teď začali s rostoucím zájmem sledovat scénu od budovy na druhé straně ulice. Promeškali jsme příležitost. David desátníka Rosea neochotně odvolal, nastoupili jsme do auta a se zoufalým skřipáním jsme odjeli. Naše pokusy o sabotáž se zdály být odsouzené k nezdaru, ale důkladně jsme prozkoumali terén a připadali jsme si už jako staří obyvatelé Bengházi. Nezbyvalo než doufat, že příště budeme mít větší štěstí.

Čas mezitím utíkal. Do svítání jsme chtěli být v Džebel Achdaru. Vyrazili jsme po silnici do Beniny. Cestou z města jsme nakrátko jeli v konvoji nepřátelských nákladních aut. Pak přišel zátaras. Hlídka se opět spokojila mým prohlášením, že jsme štábní důstojníci, a za pár minut jsme spěchali po silnici do Džebel Achdaru.

Na schůzku s LRDG jsme dorazili v neděli v šest hodin ráno, s přesně čtyřiačtyřicetihodinovým zpožděním. Už nás dávno nečekali, zrovna snídali a chystali se zmižet. Hladově jsme se vrhli na šálky čaje a ešusy s ovesnou kaší, ze které se kouřilo.